

DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

17. april 1997^{*}

I sag C-90/95 P,

Henri de Compte, forhenværende tjenestemand ved Europa-Parlamentet, bosat i Strasbourg (Frankrig), først ved advokat Éric Boigelot, Bruxelles, dernæst ved advokat Francesco Pasetti Bombardella, Venedig, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Elvinger, 15, côte d'Eich,

appellant,

angående appel af dom afsagt den 26. januar 1995 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (forenede sager T-90/91 og T-62/92, De Compte mod Parlamentet, Sml. Pers. II, s. 1), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af dommen, bortset fra den del af konklusionen, hvori Parlamentet tilpligtes at betale sagsøgeren 200 000 BFR i godtgørelse for ikke-økonomisk skade,

den anden part i appelsagen er:

Europa-Parlamentet ved François Vainker, Parlamentets Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokat Denis Waelbroeck, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg på Europa-Parlamentets Generalsekretariat, Kirchberg,

har

^{*} Processprog: fransk.

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, G.F. Mancini, og dommerne J.L. Murray, C.N. Kakouris, P.J.G. Kapteyn og H. Ragnemalm (refererende dommer),

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 18. juni 1996,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 24. marts 1995 har H. de Compte i medfør af artikel 49 i EF-statutten for Domstolen og de tilsvarende bestemmelser i EKSF- og Euratom-statutten iværksat appel til prøvelse af dom afsagt af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans den 26. januar 1995 (forenede sager T-90/91 og T-62/92, De Compte mod Parlamentet, Sml. Pers. II, s. 1, herefter »den anfægtede dom«), med påstand om ophævelse af denne dom, bortset fra den del af konklusionen, hvori Parlamentet tilpligtes at betale sagsøgeren 200 000 BFR i godtgørelse for ikke-økonomisk skade.
- 2 Det fremgår af den anfægtede dom, at sagsøgeren, der siden den 1. januar 1989 har været pensioneret, er forhenværende tjenestemand ved Parlamentet, hvor han havde bestridt stillingen som regnskabsfører.

3 Den 18. januar 1988 traf ansættelsesmyndigheden en afgørelse, hvorved De Compte blev pålagt sanktionen degradation med ændring af indplacering fra lønklasse A3, løntrin 8, til lønklasse A7.

4 Afgørelsen blev truffet efter en disciplinærsag, som var iværksat, efter at der var konstateret uregelmæssigheder ved Parlamentets regnskabsførelse, som sagsøgeren blev holdt ansvarlig for.

5 Disciplinærsagen, der første gang blev iværksat den 30. september 1982, blev først hævet af ansættelsesmyndigheden den 14. januar 1983. Disciplinærsagen, som blev genoptaget den 13. april 1983, endte den 24. maj 1984 med, at appellanten først blev pålagt sanktionen degradation. Denne afgørelse blev imidlertid ophævet ved Domstolens dom af 20. juli 1985 i sagen De Compte mod Parlamentet (sag 141/84, Sml. s. 1951) med den begrundelse, at sagen havde været behæftet med en formfejl, som bestod i, at der var foranstaltet vidneoptagelse uden appellantens tilstedeværelse. Disciplinærsagen blev genoptaget den 24. juni 1987 og endte med, at sagsøgeren den 18. januar 1988 blev degraderet til lønklasse A7.

6 Ved dom af 17. oktober 1991 i sagen De Compte mod Parlamentet (sag T-26/89, Sml. II, s. 781) frifandt Retten Parlamentet i den sag, appellanten havde anlagt til prøvelse af den af Parlamentet truffne afgørelse om degradation. De Compte iværksatte appel til prøvelse af denne dom, som blev forkastet ved Domstolens dom af 2. juli 1994 (sag C-326/91 P, De Compte mod Parlamentet, Sml. I, s. 2091). Ved processkrift indgivet til Retten den 20. juni 1996 fremsatte sagsøgeren i henhold til artikel 125 i Rettens procesreglement begæring om ekstraordinær genoptagelse af nævnte dom af 17. oktober 1991, De Compte mod Parlamentet.

7 Kort tid efter den disciplinærsag, som førte til degradation, anmodede sagsøgeren den 14. juni 1988 Parlamentet om at iværksætte proceduren med henblik på, at det blev konstateret, at han led af en erhvervs sygdom, og at tilkende ham de fastsatte ydelser i artikel 73 i vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber (herefter »vedtægten«). Denne anmeldelse blev indgivet i henhold til artikel 17,

stk. 1, i ordningen om dækning af risikoen for ulykker og erhvervssygdomme hos tjenestemænd ved De Europæiske Fællesskaber (herefter »ordningen«).

- 8 I lægeerklæring af 30. juni 1989 afviste den læge, der i henhold til ordningens artikel 19 var udpeget af institutionen, at anerkende, at sagsøgeren led af en erhvervssygdom. Sagsøgeren anfægtede udkastet til afgørelsen om ikke at anerkende, at han led af en erhvervssygdom, som var baseret på nævnte erklæring.
- 9 Som følge heraf blev der i henhold til ordningens artikel 23 nedsat et lægeudvalg, hvis erklæring, udfærdiget den 22. januar 1991, indeholdt følgende konklusioner:

»1. Henri de Compte lider af alvorlige depressive angstfølelser af tungsindig og paranoid karakter, som er en følge af vedkommendes stilling, og som er fremkaldt af stress på grund af de mod ham rettede anklager, som vedkommende opfattede som ondsindede, og som har medført en nedsat arbejdssevne og ramt hans psyke.

2. Vedkommende har pådraget sig denne sygdom på grund af usædvanlige sygdomsårsager, han har mødt under sit arbejde.

3. Der foreligger ikke en forværrelse af en tidligere sygdomstilstand.

4. De forhold, som har fremkaldt sygdommen, er den subjektive og objektive måde, hvorpå vedkommende har opfattet anklagerne. Begge forhold har i lige grad forværret en allerede eksisterende tendens til paranoia.

5. Tidspunktet for fastsættelsen af skaderne er den 20. januar 1983.

6. Den varige invaliditetsgrad er 40% (fyrre procent).

7. Der er ikke behov for særlig behandling, som kræver en eller flere rejser.

8. Der er ikke behov for hjælp fra en tredje person.«

10 Den 24. januar 1991 fastslog ansættelsesmyndigheden, at sagsøgeren var ramt af en erhvervssygdom, der medførte en delvis, vedvarende invaliditetsgrad på 40%, og besluttede at udbetale ham 9 147 091 BFR.

11 Den 18. april 1991 ophævede ansættelsesmyndigheden afgørelsen af 24. januar 1991 med tilbagevirkende gyldighed. Denne ophævelse var hovedsagelig støttet på Domstolens dom af 21. januar 1987 (sag 76/84, Rienzi mod Kommissionen, Sml. s. 315), hvorefter en sygdom kun kan anses for erhvervsmæssig, hvis den beror på den pågældendes korrekte udøvelse af tjenesten.

- 12 I den foreliggende sag måtte sagsøgerens sygdom imidlertid angiveligt bero på anklagerne mod ham, der hovedsagelig vedrørte uregelmæssigheder i forbindelse med den regnskabsførelse, han var ansvarlig for, og som havde ført til en disciplinærsag mod ham, samt på den sanktion, sagen endte med.
- 13 Det anførtes endvidere i afgørelsen af 18. april 1991, at ansættelsesmyndigheden ved afgørelsen af 24. januar 1991 havde baseret sig på en fejlagtig fortolkning af begrebet »erhvervssygdom«, idet den uden videre havde lagt lægeudvalgets konklusion til grund. Ansættelsesmyndigheden havde derfor gjort sig skyldig i en fejlfortolkning af begrebet erhvervssygdom i vedtægtens artikel 73 og ordningens artikel 3, stk. 2, hvorfor den med tilbagevirkende gyldighed kunne ophæve afgørelsen af 24. januar 1991 for at overholde legalitetsprincippet.
- 14 I konklusionen i afgørelsen af 18. april 1991 bestemtes det, at den således ophævede afgørelse ville blive »erstattet af en anden afgørelse efter dommen i den verserende sag T-26/89, De Compte mod Parlamentet«, som sagsøgeren havde anlagt til prøvelse af afgørelsen om degradation af 18. januar 1988.
- 15 Den 4. juni 1991 indbragte sagsøgeren en klage over afgørelsen af 18. april 1991, som ansættelsesmyndigheden afviste den 23. september 1991.
- 16 Efter Rettens dom af 17. oktober 1991 i nævnte sag De Compte mod Parlamentet vedtog ansættelsesmyndigheden den 20. januar 1992 den afgørelse, som var omtalt i konklusionen i afgørelsen af 18. april 1991, der ophævede afgørelsen af 24. januar 1991, hvori det anerkendtes, at sagsøgeren led af en erhvervssygdom.

- 17 I afgørelsen af 20. januar 1992 lagde Parlamentet hovedsagelig til grund, at en sygdom kun kan anses for at være en »erhvervssygdom«, hvis den beror på den pågældendes korrekte udøvelse af tjenesten. Det anførtes videre heri, at sagsøgerens sygdom hovedsagelig beroede på anklagerne mod ham, som var blevet behandlet under disciplinærsagen, der endte med pålæggelse af den disciplinærstraf, han var blevet idømt. Berettigelsen af denne sanktion var blevet bekræftet ved Rettens dom af 17. oktober 1991 i nævnte sag De Compte mod Parlamentet.
- 18 I afgørelsen af 20. januar 1992 fastsloges det i konklusionen endvidere, at »Henri de Compte ikke er ramt af en erhvervssygdom, som omhandlet i ordningen om dækning af risikoen for ulykker og erhvervssygdomme hos tjenestemænd ved De Europæiske Fællesskaber«.
- 19 Den 10. april 1992 påklagede appellantens afgørelsen af 20. januar 1992. Klagen blev afvist af ansættelsesmyndigheden den 4. juli 1992.
- 20 Den 19. december 1991 fremsatte appellantens i sag T-90/91 påstand om, at Retten annullerede afgørelsen af 18. april 1991, som ophævede afgørelsen af 24. januar 1991, hvori det anerkendtes, at sagsøgeren led af en erhvervssygdom, samt afgørelsen af 23. september 1991, hvorved hans klage af 4. juni 1991 blev afvist. Han påstod endvidere Parlamentet tilpligtet principalt at betale ham 9 147 091 BFR.
- 21 Den 4. september 1992 nedlagte appellantens i sag T-62/92 påstand om, at Retten annullerede afgørelsen af 20. januar 1992, hvori det blev afslået at anerkende, at han led af en erhvervssygdom, samt af 4. juni 1992, hvorved hans klage af 1. april 1992 blev afvist. Appellantens nedlagde også påstand om, at Parlamentet tilpligtedes at betale ham principalt 9 147 091 BFR.

- 22 Retten frifandt i den anfægtede dom Parlamentet og tilpligtede det at betale sagsøgeren 200 000 BFR i godtgørelse for ikke-økonomisk skade.

Appellen

- 23 Appellanten har nedlagt påstand om ophævelse af den anfægtede dom, bortset fra den del af konklusionen, hvori Parlamentet tilpligtes at betale ham 200 000 BFR i godtgørelse for ikke-økonomisk skade, samt om, at Domstolen påkender sagen og giver ham medhold i hans oprindelige påstande. Appellanten har ligeledes nedlagt påstand om, at indstævnte tilpligtes at betale sagens omkostninger ved de to instanser.
- 24 Parlamentet har nedlagt påstand om, at appellen forkastes, og om, at appellanten idømmes sagens omkostninger.
- 25 Appellanten har til støtte for appellen anført, at Retten ikke har opfyldt forpligtelsen til at begrunde sine domme, hvilken forpligtelse bl.a. indebærer, at de påberåbte grunde skal være retmæssige, hvilket vil sige tilstrækkelige, relevante, ikke behæftet med retlige eller faktiske fejl og ikke være modstridende, samt påberåbt sig vedtægtens artikel 73 og ordningens artikel 3, og endelig almindelige retsgrundsætninger i fællesskabsretten, herunder bl.a. retssikkerhed, redelighed, beskyttelse af den berettigede forventning, omsorgspligt, rimelige frister, samt princippet, hvorefter enhver forvaltningsakt skal være forsynet med retmæssige grunde, dvs. grunde, der er relevante, og ikke være behæftet med retlige eller faktiske fejl.

Ophævelsen af ansættelsesmyndighedens afgørelse af 24. januar 1991

- 26 Det fremgår af den anfægtede doms præmis 52, at Retten fastslog, at den frist, inden for hvilken Parlamentet ved den anfægtede afgørelse af 18. april 1991 havde ophævet afgørelsen af 24. januar 1991, var ca. to måneder og 25 dage, altså under tre måneder.
- 27 Retten udtalte i præmis 53, at en sådan frist ikke under de konkrete omstændigheder kunne anses for urimelig, idet begge parter var klar over, at sagsøgeren, efter de forbehold, der var taget af det forsikringsselskab, som skulle have udbetalt ydelserne i forbindelse med sagsøgerens erhvervs sygdom, allerede af Parlamentets administration mellem den 1. og den 13. marts 1991 var blevet underrettet om de vanskeligheder, som var forbundet med gennemførelsen af denne afgørelse på grund af den tvivl, der herskede med hensyn til dens lovlighed. Sagsøgeren kunne derfor ikke med føje hævde, at afgørelsens ophævelse var sket inden for en urimelig frist.
- 28 Retten udtalte med hensyn til sagsøgerens berettigede forventning om den ophævede afgørelses lovlighed i præmis 61, at det var ubestridt, at sagsøgeren efter vedtagelsen af afgørelsen af 24. januar 1991 i de første to uger i marts 1991, altså inden for en frist på halvanden måned, af den sagsøgte institutions administration var blevet underrettet om, at gennemførelsen af afgørelsen, altså udbetalingen af ydelserne i henhold til vedtægtens artikel 73, var bragt i fare på grund af en ulovlighed, afgørelsen kunne være behæftet med.
- 29 Retten fastslog i præmis 61 følgende: »Selv om sagsøgeren på tidspunktet for vedtagelsen af den ophævede afgørelse af 24. januar 1991 således stadig kunne nære tiltro til dens tilsyneladende lovlighed og kræve, at den blev opretholdt, blev denne forventning særdeles hurtigt udhulet, således at sagsøgeren på det tidspunkt, hvor Parlamentet traf den omtvistede afgørelse om ophævelse, ikke længere med føje havde kunnet nære en berettiget forventning til den ophævede afgørelses lovlighed«.

- 30 Retten forkastede derfor i præmis 62 sagsøgerens anbringende om, at hans berettigede forventning til lovligheden af den ophævede afgørelse af 24. januar 1991 var tilsidesat.
- 31 Appellanten har under nærværende appel gjort gældende, at Retten bl.a. med urette forkastede hans anbringende om tilsidesættelse af hans berettigede forventning til lovligheden af den ophævede afgørelse af 24. januar 1991, og anført, at Retten derfor uretmæssigt fastslog, at ophævelsen af afgørelsen den 18. april 1991 var sket inden for en rimelig frist.
- 32 Parlamentet har anført, at disse klagepunkter retligt er uholdbare og derfor bør forkastes. Parlamentet henviser bl.a. til Domstolens praksis og bemærker, at administrationens fejlagtige anvendelse af en gældende regel aldrig kan skabe en berettiget forventning (dom af 11.12.1980, sag 1252/79, Lucchini mod Kommissionen, Sml. s. 3753, af 11.5.1983, forenede sager 311/81 og 30/82, Klöckner-Werke mod Kommissionen, Sml. s. 1549, og af 6.2.1986, sag 162/84, Vlachou mod Revisionsretten, Sml. s. 481).
- 33 Parlamentet anfører dernæst, at Retten med føje fremhævede, at det meget hurtigt havde underrettet sagsøgeren om tvivlen med hensyn til den ophævede afgørelse, nemlig så snart Parlamentet havde opdaget sin fejltagelse, hvorfor der ikke havde kunnet skabes nogen berettiget forventning i denne forbindelse.
- 34 Parlamentet gør endelig gældende, at ulovlige retsakter efter Domstolens praksis kan tilbagekaldes, i hvert fald inden for en rimelig frist, og at denne frist skal bedømmes i forhold til datoen for den pågældende retsakts vedtagelse, samt at Domstolen allerede har udtalt, at afgørelser, der tilbagekaldtes mere end seks

måneder efter deres vedtagelsesdato, måtte anses for at være tilbagekaldt inden for en rimelig frist (dom af 12.7.1957, forenede sager 7/56 og 3/57, 4/57, 5/57, 6/57 og 7/57, Algera m.fl. mod Den Fælles Forsamling, Sml. 1954-1964, s. 45, org. ref.: Rec. s. 81).

- 35 Indledningsvis påpeges, at ophævelse med tilbagevirkende gyldighed af en begunstigende forvaltningsakt som hovedregel er undergivet meget strenge betingelser (jf. dom af 9.3.1978, sag 54/77, Herpels mod Kommissionen, Sml. s. 585, præmis 38). Det fremgår af fast retspraksis, at selv om enhver fællesskabsinstitution, som konstaterer, at en af institutionen udstedt retsakt er ulovlig, inden for en rimelig frist kan tilbagekalde den med tilbagevirkende gyldighed, kan denne ret være begrænset af hensynet til, at den ved akten begunstigede kunne have en berettiget forventning om, at retsакten var lovlig (dom af 3.3.1982, sag 14/81, Alpha Steel mod Kommissionen, Sml. s. 749, præmis 10, 11 og 12, af 26.2.1987, sag 15/85, Consorzio Cooperative d'Abruzzo mod Kommissionen, Sml. s. 1005, præmis 12-17, af 20.6.1991, sag C-248/89, Cargill mod Kommissionen, Sml. I, s. 2987, præmis 20, og sag C-365/89, Cargill, Sml. I, s. 3045. præmis 18).
- 36 Det fremgår af den anfægtede doms præmis 61, at på tidspunktet for vedtagelsen af den ophævede afgørelse af 24. januar 1991 kunne sagsøgeren nære tiltro til dens tilsyneladende lovlighed og kræve den opretholdt. Det bemærkes dog, at det tidspunkt, der er afgørende ved vurderingen af, om der hos adressaten for en forvaltningsakt er skabt en berettiget forventning, er dens forkyndelse, men ikke datoen for dens vedtagelse eller dens ophævelse.
- 37 Intet i sagen tyder på, at sagsøgeren skulle have fremkaldt afgørelsen af 24. januar 1991 ved urigtige eller ufuldstændige oplysninger (jf. herved dom af 22.3.1961, forenede sager 42/59 og 49/59, Snupat mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 247, org. ref.: Rec. s. 91, og af 12.7.1962, sag 14/61, Hoogovens mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 327, org. ref.: Rec. s. 485).

- 38 Heraf følger, at sagsøgeren efter at være blevet gjort bekendt med afgørelsen af 24. januar 1991 efter dens forkyndelse kunne nære tiltro til dens lovlighed og kræve, at den blev opretholdt.
- 39 Det må for det første fremhæves, at når der en gang er skabt en berettiget forventning om en begunstigende forvaltningsakts lovlighed kan denne forventning ikke senere udhules. For det andet var der under hensyn til de konkrete omstændigheder ikke nogen offentlig interesse, der kunne anses for vigtigere end adressatens interesse i at opretholde en situation, som han kunne anse for afgjort (jf. herved de førnævnte domme i sagerne Snuapat mod Den Høje Myndighed og Hoogovens mod Den Høje Myndighed).
- 40 Retten har derfor begået en retlig fejl ved i den anfægtede doms præmis 61 at udtale, at selv om sagsøgeren på tidspunktet for vedtagelsen af den ophævede afgørelse af 24. januar 1991 endnu kunne nære tiltro til afgørelsens lovlighed og kræve, at den blev opretholdt, var denne forventning senere meget hurtigt blevet udhulet, hvorfor sagsøgeren, på det tidspunkt, hvor Parlamentet foretog den omtvistede ophævelse, ikke længere med føje kunne nære en berettiget forventning til den ophævede afgørelsens lovlighed.
- 41 Uden at det er nødvendigt at træffe afgørelse vedrørende klagepunktet om, at Retten uretmæssigt har fundet, at ophævelsen af afgørelsen skete inden for en rimelig frist og vedrørende de øvrige anbringender, som appellantens har fremført, må den anfægtede dom derfor ophæves, bortset fra den del af konklusionen, hvori

Parlamentet dømmes til at betale sagsøgeren 200 000 BFR i godtgørelse for ikke-økonomisk skade, eftersom denne del af dommen ikke omfattes af appellen.

- 42 I henhold til artikel 54, stk. 1, andet punktum, i EF-statutten for Domstolen, kan denne, hvis den ophæver en af Retten truffen afgørelse, træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse. Domstolen finder, at dette er tilfældet.
- 43 Det skal alene fastslås, at ophævelsen af ansættelsesmyndighedens afgørelse af 24. januar 1991, der skete ved afgørelsen af 18. april 1991 og 20. januar 1992, tilsidesætter princippet om beskyttelsen af den berettigede forventning hos adressaten for den første afgørelse, hvorfor de to sidstnævnte afgørelser må annulleres.

Påstandene om godtgørelse

- 44 Appellanten har nedlagt påstand om, at Parlamentet dømmes til at betale ham 9 147 091 BFR med rente 10% p.a. fra den 24. januar 1991, indtil betaling sker.
- 45 Da der er tale om en sag, der angår pengebeløb, har Fællesskabets retsinstanser i henhold til vedtægtens artikel 91, stk. 1, andet punktum, fuld prøvelsesret, hvorfor appellanten må gives medhold i disse påstande. Appellanten må også gives medhold i rentepåstanden, som også henhører under Domstolens fulde prøvelsesret (jf. bl.a. Rettens dom af 30.11.1993, sag T-15/93, Vienne mod Parlamentet, Sml. II, s. 1327, præmis 42), og rentesatsen fastsættes til 8% p.a. fra den 24. januar 1991, indtil betaling sker.

Sagens omkostninger

- ⁴⁶ I henhold til procesreglementets artikel 122 træffer Domstolen, såfremt der gives appellanten medhold, og Domstolen selv endeligt afgør sagen, afgørelse om sagens omkostninger. I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, der i medfør af artikel 118 finder anvendelse i en appelsag, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Parlamentet har tabt sagen, tilpligtes det foruden sine egne omkostninger at betale alle omkostninger, som appellanten har afholdt såvel i sagen for Retten som i appelsagen for Domstolen.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

- 1) Dommen afsagt den 26. januar 1995 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans i sagen De Compte mod Parlamentet (forenede sager T-90/91 og T-62/92) ophæves, bortset fra den del af konklusionen, hvorved Parlamentet dømmes til at betale sagsøgeren 200 000 BFR i godtgørelse for ikke-økonomisk skade.
- 2) I sag T-90/91 annulleres afgørelsen af 18. april 1991.
- 3) I sag T-62/92 annulleres afgørelsen af 20. januar 1992.

4) Europa-Parlamentet betaler sagsøgeren 9 147 091 BFR med rente 8% p.a. fra den 24. januar 1991, indtil endelig betaling sker.

5) Europa-Parlamentet betaler alle omkostninger ved de to instanser.

Mancini

Murray

Kakouris

Kapteyn

Ragnemalm

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. april 1997.

R. Grass

Justitssekretær

G.F. Mancini

Formand for Sjette Afdeling